

Od hradu k hradu

2. diel

20 výletov k 47 hradom

po Slovensku

Od hradu k hradu

2. diel

Daniel Kollár
Ján Lacika

Zostavil: Daniel Kollár

Od hradu k hradu

2. diel

1. vydanie, 2018

© Autori textu: Daniel Kollár a Ján Lacika

Technický redaktor: Erika Mészárosová

Zodpovedný redaktor: Daniel Kollár

Jazyková úprava: Rút Facunová

© Fotografie: Ján Lacika (99), Daniel Kollár (35), František Turanský (5), Karol Mizla (3), Peter Chromek (2), Ivan Gálik (1), Martin Markušovský (1) a archív hotela The Grand Víglaš

Staré pohľadnice: Ján Hanušin a Peter Horanský

Fotografia na obálke: Fil'akovský hrad (Daniel Kollár)

Úprava fotografií: Tomáš Votava a Marianna Lázničková

Mapy: VKÚ, a. s., Harmanec a Tibor Kollár

Úvodné mapy: Ján Lacika

© Dizajn a typografia: Marianna Lázničková, Erika Mészárosová

Tlač: impression world, spol. s r. o., Prešov

Akékoľvek, hoci aj čiastočné použitie diela je dovoľené len s písomným súhlasom vydavateľstva DAJAMA.

© RNDr. Daniel Kollár – DAJAMA

Ľubľanská 2, 831 02 Bratislava

tel.: +421 (2) 446 317 02, info@dajama.sk, www.dajama.sk

Vydalo vydavateľstvo DAJAMA v roku 2018 ako svoju 297. publikáciu.

ISBN 978-80-8136-083-1

Obsah

1. Strážovské hrady	7
2. Turčianske hrady	17
3. Malofatranské hrady	29
4. Oravsko-chočské hrady	39
5. Liptovské hrady	49
6. Kremnicko-horehronské hrady	59
7. Zvolenské hrady	71
8. Novohradsko-podpolianske hrady	81
9. Hontianske hrady	91
10. Novohradské hrady	99
11. Cestou Márie Széchyovej	107
12. Hrady Cerovej vrchoviny	119
13. Turniansko-gemerské hrady	131
14. Dolnozemplínske hrady	141
15. Hornozemplínske hrady	149
16. Vihorlatské hrady	157
17. Dolnošarišské hrady	165
18. Hornošarišské hrady	173
19. Lubovnianske hrady	185
20. Spišské hrady	195

Milí čitatelia,

v roku 2017 sme vydali prvý diel putovania po slovenských hradoch. Nová publikácia z tejto edície, ktorá je druhým dielom o spoznávaní hradov, nabáda čitateľa navštíviť ďalšie slovenské hrady pešo alebo na bicykli. Hoci vyšlo už niekoľko publikácií o slovenských hradoch, žiadna z nich nespája poznávanie ich histórie či súčasnosti aj s putovaním za nimi.

Knihaponúka viacero zaujímavých námetov na pešiu turistiku alebo cykloturistiku k najnavštevovanejším hradom strednej a východnej časti Slovenska. Hrady sú zoskupené do zmysluplných dvojíc (niekedy trojíc), ktoré sa dajú absolvovať počas jedného dňa peším alebo cyklistickým spôsobom. Trasy v publikácii Od hradu k hradu väčšinou patria medzi nenáročné až stredne náročné trasy. Dajú sa však skrátiť a ponúkajú aj návštevy len jednotlivých hradných miest. Takmer všetky z nich sa dajú absolvovať pešo i na bicykli, záleží len na našej kondícii. Pri ich absolvovaní postupne navštívime aj viaceré iné turisticky zaujímavé miesta na Slovensku a na našom putovaní prejdeme horami, dolinami i rovinami.

Okrem základného opisu každej trasy z hľadiska pešej turistiky či cykloturistiky tu nechýbajú zaujímavosti súvisiace s jednotlivými hradnými miestami a povesti o nich. Z tohto dôvodu sme sa podujali vybrať tie

Strážovské hrady

Priamo v srdci Strážovských vrchov nájdeme legendami opradený hrad Uhrovec. Trasa smerujúca od neho na východný okraj pohoria nás zavedie až k romantickému Bojnickému zámku, postavenému na pôvodne stredovekom hrade.

Hrad Uhrovec od juhu

Hrad Uhrovec

V Strážovských vrchoch sa na stromom kopci týči zrúcanina hradu Uhrovec z 13. storočia, jedného z najhodnotnejších románskych hradov na Slovensku. Dnes ho môžeme obdivovať ako jednu z najstarších a najzachovalejších hradných architektur na Slovensku. Hrad sa vypína na bočnom hrebeni Nitrických vrchov. Jeho horninové podložie tvoria dolomit a vápenec, ktoré sa použili i pri stavbe hradu. Túru na hrad odporúčame začať v strede obce Uhrovskej Podhradie pri budove obecného úradu sledujúc modré a zelené turistické značky juhovýchodným smerom. Na hornom konci obce modrá značka pri opustenom kameňolome pokračuje vľavo hore dolinou

Behulová, my však odbočíme doprava na cestu označenú zelenými turistickými značkami. Chodník zväčša mierne stúpa po vápencovom chrbte uhrovského hradného vrchu. Krátko po poslednom stromom výšvihu sa asi 300 m pred hradom napojíme na cestu prichádzajúcu sprava z doliny. Prístup po tejto neznačkovanej ceste je pohodlnejší, ale dlhší. Hrad Uhrovec (591 m) patrí medzi hrady s najlepšie zachovanými románskymi časťami z 13. storočia. Vďaka odľahlosti od hlavných strategických trás a miest bojov sa hrad ako celok relatívne dobre zachoval. Milovníci panoramatických výhľadov si určite prídu na svoje, pretože zo zrúcaniny hradu Uhrovec môžu do sýtosti obdivovať nádhernú scenériu Strážovských vrchov.

Čriečky z histórie hradu Uhrovec

60. roky 13. storočia

O vybudovanie hradu sa pravdepodobne zaslúžil trenčiansky župan Báš.

1295

Podľa listiny Ostrihomskej kapituly sa majiteľom hradu castrum Ugrog stal Matúš Čák. Získal ho výmenou sa svoje majetky v Tekovskej stolici spolu s podhradskou osadou Močiarnik (dnešné Uhrovské Podhradie) a ďalšími dedinami v Pobebraví.

1297

Ďalší dokument Ostrihomskej kapituly zaznamenal sťažnosť pôvodného majiteľa hradu Mikuláša a jeho syna Petra na Matúša Čáka, že ich pod hrozbou smrti prinútil k nevýhodnej výmene majetku.

1321

Po Čákovej smrti hradné panstvo prešlo do vlastníctva kráľa Karola Róberta.

1389 až 1434

Hrad v roku 1389 získal Stibor zo Stiboríc darom od kráľa Žigmunda Luxemburského. K hradnému panstvu patrilo aj dnešné mesto Bánovce nad Bebravou a 21 dedín na hornom toku Bebravy. Bohatému magnátskemu rodu hrad patrilo až do roku 1434. Po smrti Stibora mladšieho hrad pripadol korune.

1435 až 1439

Kráľ Žigmund Luxemburský hrad daroval svojej manželke – kráľovnej Barbore Celjskej. Od roku 1439 bol majetkom ďalšej urodzenej ženy – kráľovnej Alžbety, vdove po kráľovi Albrechtovi Habsburskom.

40. roky 15. storočia

Za neznámych okolností sa novým držiteľom hradu stal vplyvný liptovský šľachtic Pongrácz II. V roku 1453 ho dostal do dedičnej držby. Peniaze na prestavbu hradu Pongráczovci získavali falšovaním peňazí v peňazokazeckej dielni na hrade.

1530

Hradné panstvo získal správca kráľovských príjmov Peter Szilágyi zvaný Doktor a v roku 1533 začal veľkú prestavbu hradu. Zomrel bez potomka v roku 1546.

1547

Kráľ Ferdinand I. Habsburský daroval panstvo aj s hradom úspešnému bojovníkovi proti Turkom a diplomatovi v službách Habsburgovcov Františkovi Zayovi. Barbora zo Slopného, vdova po Petrovi Szilágyiovi, si od neho súdne vymohla odškodné vo výške 5 500 zlatých za náklady použité na prestavbu hradu. Zayovci hrad využívali až do 18. storočia.

1570

Po smrti Františka Zaya sa hradné panstvo rozdelilo medzi jeho synov.

17. a 18. storočie

Počas stavovských povstaní a tureckých vojen hrad slúžil ako útočisko pre zemepánov aj okolitú šľachtu. Mnohí z nich si na hrade uložili svoje cennosti. V 2. polovici 17. storočia sa Zayovci medzi sebou sporili o údržbu hradu. V 18. storočí sa panstvo presťahovalo do kaštieľa

v Uhrovci a hrad postupne pustol. Bola v ňom malá strážna posádka a využíval sa ako väznica.

1802

Zayovci núdzovo opravovali časti hradu poškodené víchricou.

1848

Hrad vyplienili a vypálili povstalecké oddiely Hurbanovcov. Po požiari sa hrad zmenil na ruinu.

1998 až 2018

Skupina dobrovoľníkov z Nadácie pre záchranu kultúrneho dedičstva začala postupnú obnovu hradnej zrúcaniny. Na jej prácu nadviazalo v roku 2015 občianske združenie Hrad Uhrovec, ktoré sa ďalej snaží o záchranu a obnovu tejto pamiatky.

Do hradu sa vstupuje od severu, drevený most postavený na pilieroch umožňuje prístup do hranolovej bránovej veže, za ktorou sa rozprestiera rozmerné predhradie. Na západnej strane je mohutný hradbový múr posilneným dvojicou delových báš. Na južnom konci predhradia sú zvyšky neskororenesančného paláca. Pri

paláci sa nachádza predbránie a hranolová veža so vstupom na horný hrad. Horný hrad s trojuholníkovým pôdorysom tvorí z dvoch strán obštané nádvorie, na tretej strane ho ohraničuje hradbový múr. Súčasťou horného hradu je neskororománska kaplnka so zemepanskou emporou a dva renesančné paláce.

Tragická láska

Z konca stredoveku sa v súvislosti s hradom Uhrovec zachovala jedna povesť o „podivnej“ smrti hradného pána a veliteľa jeho hradnej stráže. Hradnému pánovi zomrela žena a sám vychovával svoju dcéru Luciu. Tá sa raz, keď už bola dospelá, zahľadela do Tomáša – veliteľa hradnej stráže. Ani Tomášovi nebola Lucia ľahostajná, ale dobre vedel, že otec dievčiny ich vzťahu nikdy nepožehná, lebo si neboli rovní. Raz na poľovačke spolu s hradným pánom prenasledovali poraneného diviaka a Tomáš neodolal pokušeniu. Svojho spoločníka, ktorý stál v ceste jeho šťastiu, zastrelil. Smrť na poľovačke všetci považovali za nešťastnú náhodu, len mládenec bol zo dňa na deň nepokojnejší. O niekoľko dní sa vytratil z hradu a neskôr ho našli mŕtveho na mieste, kde zmárnil svojho pána. Lucia hrad predala, ale kam sa podela, to sa nik nedozvedel.

Od hradu k hradu

 23 km, stúpanie cca 1 000 m

Od hradu Uhrovec do kúpeľného mesta Bojnice, ktoré leží pod rovnomenným zámkom, vedú značkované turistické trasy, ktoré možno absolvovať pešo i na horskom bicykli. Orientácia v striedavo lesnej a lúčnej krajine je pomerne dobrá a turistické či cyklistické značky sú zväčša viditeľné, pozornejšie ich treba sledovať na rázcestiach lesných ciest.

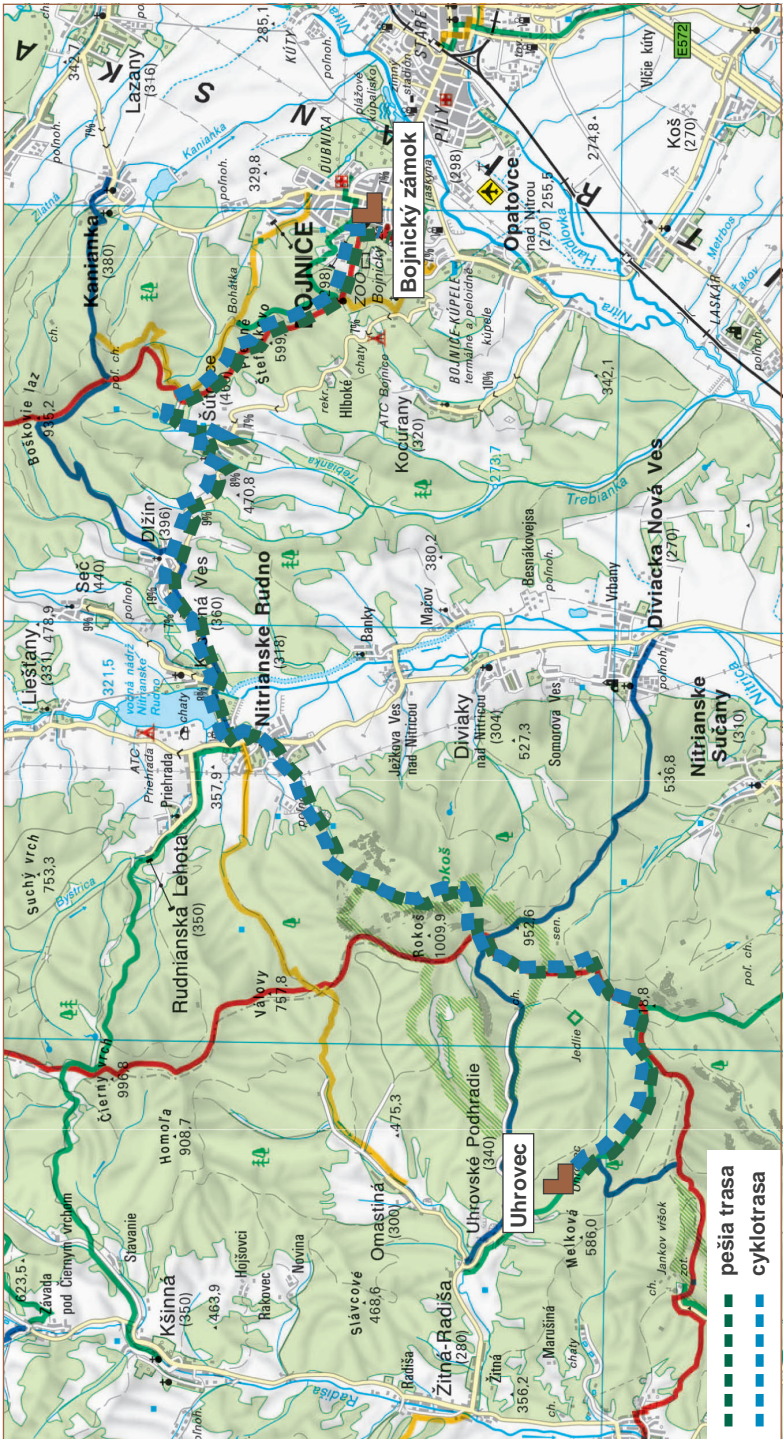
Po prehliadke hradu sa vrátíme na rázcestie turistických značiek a pokračujeme sledujúc zelené turistické značky, po ktorých sa dostaneme na Kňážinove lúky. Na tomto mieste sa zelená značka napája na červenú vedúcu chrbátom Nitrických vrchov. Tu odbočíme doľava a sledujeme červené turistické značky, ktoré nás budú sprevádzať až do sedla Rokoš. Budeme prechádzať cez národnú prírodnú rezerváciu Rokoš s rozlohou 460 ha, zameranú na ochranu vápnomilných

rastlinných a živočíšnych spoločenstiev. Raritou je kontakt duba plstnatého a borovice sosny.

Zo sedla Rokoš si ďalej všimame žltú turistickú značku, ktorá neskôr bude križovať trasu náučného chodníka Fraňa Madvu. Tá spája miesta pôsobenia Františka (Fraňa) Madvu, skalického rodáka, kňaza, liečiteľa a národovca, a smeruje z Nitrianskych Sučian do Nitrianskeho Rudna. Náučný chodník je dlhý 12 km a vedie prevažne zalesneným územím s vápnomilnými spoločenstvami. Na niektorých miestach ponúka pekné výhľady do okolitej krajiny. Odbočíme na náučný chodník doľava a postupne klesneme až na dno doliny Rokošná. Na konci strmého klesania prideme k smerovníku Horné pažite umiestnenom na dne doliny. Pokračujeme dolu dolinou míňajúc viaceré odberné studne na zásobovanie pitnou vodou. Celé okolie masívu Rokoš má významné zásoby podzemných vôd, ktoré využíva široké okolie. Dolina Rokošná nás postupne privedie na okraj lesa,

Severné ukončenie západného predhradia hradu Uhrovec

Vodná nádrž Nitrianske Rudno

odkiaľ sú zaujímavé výhľady na Rudniansku kotlinu s Malou Magorou v pozadí. Vedľajšími ulicami zídeme okolo kostola s pamätníkom Františka Madvu do stredu obce Nitrianske Rudno.

Ďalej nasleduje putovanie popri vodnej nádrži Nitrianske Rudno a východným smerom prídeme až do obce Kostolná Ves. Zelenou cyklistickou značkou tzv. Rokoškou radiálou opustíme Kostolnú Ves

a pokračujeme ponad Dlžín do obce Šútovce. Tu pozor, za kostolom pri obchode odbočíme doľava a za dedinou stúpaním lesnou cestou sa dostaneme do Šútovského sedla. Zo sedla nás do Bojníc čaká viac klesanie ako stúpanie po červenej turistickej značke. Onedlho prejdeme okolo Kaplnky sv. Vendelína a popri okraji zoologickej záhrady klesneme do Bojníc až k zámku. Po jeho návšteve môžeme, najmä v letných mesiacoch, relaxovať na kúpalisku či v kúpeľoch.

Bojnický zámok

Klenotom Bojníc, kúpeľného mesta pri Prievidzi, je „rozprávkový“ Bojnický zámok (320 m), ktorý patrí k najnavštevovanejším a najkrajším zámkom nielen na Slovensku, ale aj v strednej Európe. Zámok postavili na travertínovej kope nad Bojnícami, na ktorej stál v 11. storočí stredoveký hrad. V minulosti ho vlastnili najslávnejšie šľachtické rody, pričom jeho poslednými vlastníčkami boli Pálffyovci. Typickú siluetu romantickej predstavy

Kaplnka v Šútovciach

Bojnický zámok od západu

stredovekého hradu zvyčajne majú strmé strechy paláca, kaplnky a veží. Podľa nich ich ľahko identifikujeme už zďaleka, napr. z Hornonitrianskej kotliny.

Oválny pôdorys zámku kopíruje tvar travertínovej kopy. Po

celom obvode je zámok ohraničený priekopou, ktorá je len na severovýchodnej strane zavodená. Do zámku sa vstupuje na severnej strane cez bránovú vežu s predbráním. Od veže smerom na juh sa nachádza novogotická galéria

Zaľúbený Pálffy

Gróf Pálffy žil dlho sám a pri všetkých svojich povinnostiach nemal čas na lásku. No raz na jednom francúzskom zámku ho zasiahol Amorov šíp. Uvidel krásnu kontesu de Jean Ville, pri ktorej sa mu rozbúšilo srdce. Začal sa zaliečať krásnej dcére zámockého pána, avšak jej otec bol proti. Nechcel ju vydať za niekoho z ďalekého Uhorska, ktorý nemá ani zámok podobný tým francúzskym. Aj grófa Pálffyho poburovala predstava, že by svoju vyvolenú priviedol od oltára na nevľúdny, zúbožený hrad. A tak sa rozhodol pre ňu najprv pripraviť bývanie, ktoré by sa ponášalo na jej rodisko. Kým v Bojniciach búrali staré a stavali nové, čas plynul ako voda v Loire, ku ktorej sa jedného dňa dostavil pre nevestu bielovlasý pytač.

Tá však už dávno mala iné starosti. Na grófa nepočkala, ruku dala druhému a okolo nej sa tmoľil krdel' detí. A tak skormútenému grófovi zostal ako pamiatka na jeho jedinú lásku Bojnický zámok, ktorého úplného dokončenia sa nedožil, pretože zomrel vo Viedni v roku 1908.

Čriepky z histórie Bojnického zámku

Stredný paleolit

Bojnické travertínové kopy s jaskyňami a teplými minerálnymi prameňmi boli osídlené pravekými ľuďmi. V travertínovej kope pod Bojnickým zámkom a v Prepoštskej jaskyni pod farským kostolom sa našli stopy po neandertáľoch.

1113

V listine obsahujúcej súpis majetku benediktínskeho kláštora pod Zoborom sa spomína horúci prameň tvoriaci hranicu podhradia s názvom Baimoz.

13. storočie

Príslušníci rodu Hont-Poznanovcov pôvodné drevené hradisko nahradili hradom z kameňa. Jeho prvými majiteľmi boli synovia veľmoža Kazimíra z Bíne. Pred rokom 1300 hrad násilne získal Matúš Čák a vlastnil ho až do svojej smrti v roku 1321.

1302

Najstaršia priama písomná zmienka uvádza hrad s názvom castrum Baymuch.

14. a 15. storočie

Hrad postupne patril Gilethovcom zo zadunajského Zsámbeku, Leustachovcom z Jelšavy a Noffryovcom pochádzajúcim z Toskánska.

1485

Po vymretí rodu Noffryovcov sa hrad aj s panstvom stal kráľovským majetkom. Kráľ Matej Korvín v roku 1489 hrad daroval svojmu synovi ľavobočkovi Jánovi Korvínovi. Po smrti kráľa Mateja Korvína sa v roku 1494 bojnického panstva zmocnili Ján a Štefan Zápoľskovci.

1526

Hrad dostal Alexej I. Thurzo darom od kráľa Ferdinanda I. Habsburského. Ocenil jeho vernosť v spore o uhorský trón vedenom s protikráľom Jánom II. Zápoľským. Thurzovci pôvodne gotický hrad prebudovali na renesančný zámok.

1637

Rok po vymretí rodu Thurzovcov kráľ Ferdinand III. dal hrad do zálohu Štefanovi II. Pálffymu, ktorý ho v roku 1643 získal do dedičného užívania. V rukách jeho potomkov zostal až do roku 1939.

2. polovica 17. storočia

Pálffyovci uskutočnili barokovú prestavbu hradu. V rámci nej v roku 1662 vznikla baroková kaplnka s jedinečnou štukovou a maliarskou výzdobou.

1889

Posledný majiteľ Ján František Pálffy začal rozsiahlu prestavbu hradu na romantický novogotický zámok. Zomrel dva roky pred jej ukončením v roku 1910.

1908

Po smrti Jána Františka Pálffyho sa medzi grófovými dedičmi spustili veľké súdne spory o rozsiahle bojnické majetky spojené s masívnym rozpredajom umeleckých zbierok.

1939

Zvyšný majetok vrátane Bojnického zámku kúpila v roku 1939 obuvnícka firma Baťa.

1945 až 1951

Na základe Benešových dekrétov sa zámok stal majetkom štátu. V máji 1950 zámok vyhorel. Po rozsiahlej obnove ukončenej na jeseň roku 1951 zriadili v zámokoch priestoroch Krajské vlastivedné múzeum. Prvá expozícia bola sprístupnená verejnosti 2. septembra.

1996 až 2018

Bojnický zámok patrí pod správu Slovenského národného múzea.

zakončená polkruhovou Hunyadyho vežou. Na východnej strane na bránovú vežu nadväzuje hospodárske krídlo s vysunutým severným parkánom. Od veľkej päťbokej veže obvodový lem zámku pokračuje severovýchodným hospodárskym krídlom, hranolovou vežou a východným hospodárskym krídlom. Na vonkajšej strane týchto stavieb sa rozkladá priestrané nádvorie s parkom ohraničené parkánovým múrom. Na juhu je ukončené kaplnkou prístupnou z jedného z troch vnútorných nádvorí zámku. Prvé nádvorie s cisternou má v areáli zámku centrálnu polohu, stojí na mieste prvotného hradu. Druhé nádvorie so vstupom do kaplnky a balustrádovou terasou je jazdeckým schodiskom prepojené s vyššie ležiacim tretím nádvorím s traktom grófskeho príbytku.

Dominantnými architektonickými prvkami Bojnického zámku sú dve mohutné veže s kruhovým pôdorysom. Západne od prvého nádvoria sa týči novogotická scho disková veža a na opačnej strane nádvoria stojí valcová veža. Medzi horným a dolným zámkom boli postavené dve priečne priechodné krídla. K južnému krídlu prilieha barokový altánok.

V súčasnosti sú v zámku sústredené zbierky Slovenského národného múzea. V expozícii možno vidieť pôvodné zariadenie a umelecké predmety z prelomu 19. a 20. storočia. K najväčším unikátom patrí neskorogotický súbor obrazov – tzv. Bojnický oltár od florentského majstra N. di Cione Ortagna z polovice 14. storočia. Súčasťou prehliadky zámku je návšteva kvapľovej jaskyne pod zámkom, s ktorou je prepojená 26 m hlboká hradná studňa.